

Skriveni novčići

Nedavno je kolega od mene tražio savjet da li da uloži novac u neku od internetskih valuta. Zapravo je mislio na **cryptocurrencies**, čiji je prvi i do danas najpoznatiji predstavnik Bitcoin, ali se pojavljuju nove inačice iza kojih stoje poslovni projekti. Pitao sam ga da li bi kupio digitalnu valutu zato što načelno podržava takve projekte, ili to smatra poslovnim ulaganjem i očekuje zaradu? Odveo me prezentaciju jedne takve valute, a sve što sam tamo čuo natjeralo me da preispitam svoja znanja i uvjerenja o novcu i ekonomiji.

Prije svega, još sam jednom shvatio da je svaka valuta virtualna. Nekada je vrijednost novcu osiguravao autoritet vlastelina koji je davao iskovati novac, a i vrijednost zlata iz kojeg su "dukati" izrađeni. Papirnati novac se počeo proizvoditi u Kini. Marco Polo se čudio s kakvim poštovanjem ga svi primaju i razmjenjuju - iza tih papirića stajao je neporecivi carski autoritet. U srednjovjekovnoj Engleskoj, kad je ponestalo plemenitih kovina, koristili bi drvene letvice, *tally sticks*, na kojima bi sa strane nožem urezivali zareze koji su označavali iznos duga. Štapić bi zatim prepolovili, tako da obje strane imaju dokaz transakcije. U to su doba ljudi bili nepismeni, a ovakvu poruku je svatko mogao razumjeti.

Današnje valute više nemaju podlogu u zlatu. S time je započeo predsjednik Nixon kad je imao problema s financiranjem rata u Vijetnamu. Od tada SAD mogu tiskati novčanice kako im zatreba. Ako ste pomislili da to znači da papirnatih dolara ima kao lišća na drveću, promašili ste. Većina novčarskih transakcija danas se obavlja elektroničkim putem. Kažu da banke imaju samo desetinu novca u obliku novčanica i kovanica. Kažu da za svaku kunu naših novaca banke mogu izdati 10 kuna kredita. Zato bi banke propale kada bi ljudi nagrnuli da izvade svoje novčanice, jer ih zapravo nema dovoljno.

Iza novca danas stoji država, ona garantira njegovu vrijedost. Propašću države, njen novac postaje stari papir i ide u recikliranje. To smo u našim geografskim širinama već nekoliko puta doživjeli. Država počiva na dva monopola: monopolu izdavanja novca i monopolu na nasilje. Pojedinci i grupe koji posizuju za nasiljem stavljaju se izvan zakona, proglašavaju kriminalcima i teroristima, ali države legalno primjenjuju silu, objavljuju ratove. Malo ljudi zna da su u 19-tom stoljeću u SAD najveće banke izdavale svoj novac, prije nego je država preuzela na sebe tu funkciju.

Novac zapravo funkcionira na povjerenju. Kad se izgubi povjerenje, kad ga ljudi prestanu prihvaćati kao zamjenu za robe i usluge, on postaje bezvrijedan. Kažu da vrijednost dolara ovisi o povjerenju arapskih i kineskih kreditora. Sve dok oni vjeruju da će dobiti povrat ulaganja plus kamate, dolar opstaje kao svjetska valuta, njime se određuje cijena nafte, u dolarima se izražava bruto nacionalni dohodak. Kažu da je Iran poželio određivati cijenu nafte u eurima, pa je dospio na Američku crnu listu jer bi se time pokrenuli procesi koji bi promijenili odnose snaga u svijetu.

Elektroničke transakcije dovode do još jednog fenomena današnjeg društva, a to je nestanak privatnosti. Banke i kartičari znaju gdje trošimo novac, na što ga trošimo, znaju o nama mnogo više nego što mi mislimo da znaju. Neki se zalažu da se gotovina posve izbaci iz upotrebe, da se i najmanje transakcije obavljaju elektronički, plaćanjem karticama i mobitelima. To će nas dovesti u društvo potpunog nadzora.

I sada na scenu stupa Internet. Mreža svih mreža, mreža računala, mreža informacija, mreža ljudi. Mijenja se način učenja, vijesti putuju brzinom svjetlosti, nestaju prostorne udaljenosti, granice gube na značaju. Ekonomija postaje globalna, a razvoj se strahovito ubzava. Što u takvom svijetu znače

nacionalne valute? U ovom se pitanju već naslućuje odgovor. Internet je prevelik da bi iza njega mogla stati bilo koja pojedinačna država. Internet traži novu valutu, elektroničku valutu koju će svi prihvatiti i koja će postati univerzalno sredstvo plaćanja. Treba nam nadnacionalna, planetarna valuta, koju neće biti moguće krivotvoriti, ukrasti.

Tko će stajati iza takve valute? To je pravo pitanje! Hoće li se formirati Svjetska vlada, neki novi UN, ili iza digitalne valute trebaju stajati poduzetnici?

Bitcoin će ući u povijest kao prvi društveni eksperiment u tom smjeru. Njegov mitski autor Satoshi Nakamoto, za kojeg neki kažu je da je zapravo pseudonim grupe hakera, smislio je algoritam koji osigurava osnovne principe funkcioniranja nove valute. Svaka je transakcija anonimna, ali se može pratiti povijest kretanja svakog Bitcoina. Naime svakom se bitcoinu pridodaju hashevi koji jedinstveno označavaju obje ugovorne strane i sve pojedinačne transakcije. Bitcoin je *peer-to-peer* valuta, kojom dvije strane stupaju u ugovorni odnos. Količina Bitcoina je ograničena, a vrijednost mu varira, raste i pada kao i svakoj robi. Može ih se zaraditi rudarenjem, odnosno iznajmljivanjem računala za izračun hasheva i čuvanje podataka o transakcijama, ili ih se kupi za neku od "državnih" valuta. Međutim algoritam koji svakom novčiću pridodaje kriptografske hasheve je univerzalan i primjenjiv u mnogim drugim djelatnostima, na primjer u zemljišnim knjigama, gdje bi se pomoću njega mogla eliminirati korupcija.

Drugo važno pitanje je da li je Bitcoin valuta ili roba, kao zlatne poluge. Ako je roba, onda pri kupovini coina treba platiti porez. Tako je to regulirano i u Hrvatskoj!

Treća, a možda i najvažnija dilema je hoće li nove digitalne valute omogućiti potpun nadzor nad ljudima, ili će omogućiti da transakcije budu anonimne, kao što je "anarhistički" zamislio Nakamoto. Prezentacija nove kriptovalute kojoj sam prisustvovao primjer je posve drugačijeg smjera: tvrtka prodaje softver preko kojeg obavljaš sve poslove na Internetu: dopisivanje, surfanje, kupovanje itd. To znači da sada ta tvrtka zna sve o tebi i prodaje te informacije oglašivačima i trgovcima, a dio zarade daje svojim kupcima u obliku digitalne valute koju možeš trošiti kupujući pomoću njihove aplikacije, zarađujući kupovanjem nove kovanice. Tako bi ljudi za sitnu zaradu prodavali svoju privatnost. S druge strane, već je daju besplatno Googleu, Facebooku, kartičarima i tko zna kome sve ne, pa im možda zvuči primamamljivo da sad mogu uzeti dio zarade koju drugi ostvaruju na njima?

Mnogo je pitanja na koja treba odgovoriti. Svijet se sve brže mijenja, a mi kaskamo za promjenama i ne osvježujemo ih dovoljno. Hoće li razvoj čovječanstva ići u smjeru oslobađanja čovjeka, ili u smjeru novih načina porobljavanja i iskorištavanja?

I što sada savjetovati kolegi? Što bih ja učinio? Uložio bih u skrivene novčiće (kripto na grčkom znači skriveno), ali ne u takve koji poništavaju moju privatnost. Svjetski moćnici žele sve veću moć nad nama, takvu moć koja će im omogućiti sve veću zaradu. Tu se radi o borbi za slobodu.

Naravno, treba biti spreman na rizik: vrijednost skrivenih kovanica može rasti i padati, trgovci mogu odlučiti da li ih prihvaćaju ili ne. Tridesetak inačica cryptocoinsa već je u opticaju, bit će ih još. Posve sam uvjeren da će s vremenom nestajati tradicionalni novac i da će ga zamijeniti digitalne valute. Oni koji uskoče u pravi trenutak na pravi vlak daleko će dogurati, dobro zaraditi. Ostali, koji čekaju da vide što će biti, pokupit će mrvice. Za većinu ljudi promjene su prebrze i oni će biti samo pasivni promatrači i žrtve tih promjena. Zato, ljudi moji, pamet u glavu! Podržimo promjene koje nam idu u korist, profitirajmo od njih, ali se suprotstavimo porobljavanju i čuvajmo svoju privatnost.

pet, 2015-11-13 20:13 - Aco Dmitrović **Vijesti:** [Sigurnost](#) [1]

Kategorije: [Informacijska sigurnost](#) [2]

Vote: 0

No votes yet

Source URL: <https://sysportal.carnet.hr/node/1581>

Links

[1] <https://sysportal.carnet.hr/taxonomy/term/13>

[2] <https://sysportal.carnet.hr/taxonomy/term/32>